

Výtvarná fotografie má na trhu těžkou pozici

Ivo Holán prožil s fotoaparátem čtyřicet let. Devět z nich, od roku 2001 do roku 2010, byl předsedou Klubu výtvarných umělců Horácka

JAN DOČEKAL

Žďár nad Sázavou – Profesionální výtvarní umělci ze Žďáru nad Sázavou, Velkého Meziříčí a Bystřice nad Pernštejnem opustili koncem roku 1990 jihlavský regionální spolek Unie výtvarných umělců České republiky. V lednu následujícího roku založili ve Žďáře nad Sázavou Klub výtvarných umělců Horácka (KVUH).

Jeho první, druhý a čtvrtý předseda Rostislav Magní, Miroslav Roštinský a František Vízner už nežijí. Žďárský deník a týdeník Vysočina přinesl 8. listopadu 2012 rozhovor s Janou Zabloudivou, jeho současnou předsedkyní, pátou v pořadí. Třetím předsedou byl v letech 2001 až 2010 fotograf Ivo Holán (57).

Když jsem ho v lednu navštívil, bylo na silnicích i chodnících kluzko. Klouzal i náš rozhovor, ale to bylo potěšující. Po ruce byla dvě témata – fotografie a sdružování umělců.

Ivo Holán

Příběh fotografie má pozoruhodný začátek. 9. ledna 1839 Francouzská akademie věd patentovala malíři Louisi Jacquesevi Mandé Daguerrovi vynález daguerrotypie, prvního prakticky použitelného fotografického procesu. Daguerre a Isidore Niépce, syn zemřelého Nicéphora Niépceho, Daguerrova předchůdce, prodali vynález francouzské vládě za doživotní rentu. 19. srpna 1839 Francouzská akademie věd darovala daguerrotypii celému světu. Je to krásný příběh. Co říkáte?

Velice krásný. Vydal by na pěknou knížku.

Vy jste jedním z nespočetných dědiců onoho vynálezu.

S fotoaparátem jsem prožil čtyřicet báječných let. Byl mým koníčkem, profesí, obživou, radostí, zklamáním i utrpením, vším, co přináší velká láska. Tu dlouhou cestu bych ovšem nemohl uskutečnit bez nekonečného ženina pochopení.

„Při toulkách Francií jsem stanul na dvoře domu, kde Nicéphore Niépce zhotovil první dochovanou stálou fotografii na světě. Exponoval ji celý den na málo citlivou asfaltovou vrstvu na kovové desce. Byl to snímek toho dvora.“

Vzpomínám si, jak jste vyprávěl o návštěvě domu, kde vznikla první fotografie...

Při toulkách Francií jsem stanul na dvoře domu v Le Gras u Chalon-sur-Saône, kde Nicéphore Niépce zhotovil v roce 1826 první dochovanou stálou fotografii na světě. Exponoval ji celý den na málo citlivou asfaltovou vrstvu na kovové desce. Byl to snímek zrovna toho dvora. Je na něm kočka. Ležela na místě celý den, kdežto lidé, kteří jistě dvorem prošli, na snímku samozřejmě nejsou.

Takové chvíle nepřicházejí často. Co vám tehdy šlo hlavou?

Odehrál se mně v mysli při-

běh fotografie s jejími průkopníky – Niépce, Daguerre, Talbot, Eastman a mnozí další. Za nimi krácejí rytíři fotografie, ten titul se ve Francii dodnes používá, kteří vynález fotografie šířili a obohacovali – Tournachon, zvaný Nadar, Atget, Cartier-Bresson, Drtikol, Sudek a mnoho dalších. Návštěva dvora v Le Gras je pro mne nezapomenutelným zážitkem.

Četl jsem někde mínění, jehož autor je prý neznámý: Dobrá daguerrotypie má, díky dlouhé době expozice, tak něžný a měkký charakter, jaký pozdější fotografie už neskýtala.

Něžný charakter snímku je dán fyzikální podstatou daguerrotypie, jejíž obraz je tvořen jemným nádechem halogenidů stříbra na skle, kde podkladem je tenoučká vrstva stříbra. Díky tomu můžeme obraz na daguerrotypii pozorovat pod různými úhly, buď jako pozitiv, nebo negativ. Měkký charakter obrazu je dán měkce kreslicími objektivy. Podobné se donedávna používaly v portrétních ateliérech. V digitální fotografii se snaží fotografové a grafici kouzlo ušlechtilých historických technik napodobit na počítačích. Vzácné staré originály mají své kouzlo díky použitým přírodním materiálům a tím, že tehdy každý snímek byl jedinečným originálem. Toho digitální postupy nemohou dosáhnout.

Opustíme obecnou historii a podíváme se do vaší profesní minulosti.

Fotografuji od čtrnácti let. Tehdy jsem viděl ve Velkém Meziříčí výstavu fotografií Jelení říje od Zdeňka Procházky. Při pohledu na velké formáty, kontrastní a hrubozrné fotografie zvěře v ranní mlze jsem dostal husí kůži, mezi mnou a fotografií přeskočila jiskra. Záhy jsem vstoupil do místního fotoklubu. Brzy jsem zvládl výstavní formát 30 krát 40 centimetrů, takže jsem se účastnil klubových výstav. Fotoaparátem jsem bratrovým fotoaparátem Flexaret 6 krát 6 centimetrů. Umožňoval technicky slušné zvětšeniny až do formátu 50 krát 60 centimetrů.

Co první komerční úspěchy?

Mých fotografií si všiml ředitel velkomeziříčského muzea Bohuslav Mikulášek. Nějaké koupil do muzejní sbírky, za čas další, takže jsem si mohl už v době středoškolského studia pořídit vlastní fotografickou výbavu. Úspěch mně přinesla hned první samostatná výstava. Konala se v roce 1975 v aule velkomeziříčského gymnázia. Škola koupila soubor fotografií k výzdobě svých prostor.

Patřil jste tedy do oné velmi početné armády fotoamatérů 70. let. Kolik ze sta tehdejších fotoaparátů nadšených je dnes profesionálních fotografů? Je možné to alespoň přibližně odhadnout?

V tehdejší fotoklubu nás bylo kolem dvaceti. V profesionální dráze jsem pokračoval sám. Nevím, jestli je to obecně platný příklad.

V 70. letech jste využil příležitost k odbornému vzdělání. Institut výtvarné fotografie při Svazu Českých fotografů byl výjimečnou školou s výjimečnými pedagogy...

Tříletý Institut jsem navštěvoval v letech 1975-1978. Bylo třeba projít všemi druhy fotografie, s některými bych se nejspíš jinak nesetkal – krajina, portrét, zátiší, reportáž, speciální techniky, reklamní fotografie, užité fotografie, cykly a seriály, barva

FOTOGRAF. Ivo Holán se narodil ve Velkém Meziříčí. Dnes žije ve Žďáře. Umělecká fotografie podle něj na Vysočině příznivce má, ale prodává se málo. Foto: Ivo Holán

jako výtvarný prvek. Vedli nás naši nejlepší autoři té doby. Jejich příklad a přenos praktických zkušeností do naší tvorby, to bylo pro nás nenahraditelné.

Kam vedla vaše odborná cesta po listopadu 1989?

Po listopadu 1989 jsem se nechal unést komerčním směrem. Založil jsem fotografickou agenturu zaměřenou na tvorbu katalogů, prospektů a dalších tiskovin, výrobu fotografií na zakázku, reklamní tvorbu širokého rozsahu s vlastní fototékou. S nadšením příznačným té době jsme pracovali v šesti lidech. Byla to doba bouřlivá, s řadou nových, ne vždy příjemných zkušeností. Částečně mě odvedla od tvůrčí práce.

V lednu 1992 už jste členem Unie výtvarných umělců České republiky, jejího Klubu výtvarných umělců Horácka...

Vstup do Unie a Klubu jsem přijal jako společenskou záležitost. V Klubu byla výtečná parta, Rostislav Magní, Miroslav Roštinský, František Vízner, Petr Hora, Jan Beránek a další. Chytila mě povznášející atmosféra debat na klubových setkáních.

Profesionálním fotografem jste ale byl už v 80. letech.

Tehdy jsem udělal opakovaný pokus o získání členství ve Svazu výtvarných umělců, což bylo jednou z podmínek zaměstnání ve výtvarném uměleckém oboru. Neuspěl jsem. Snad proto, že jsem nevlastnil legitimaci žádané barvy. Tak jsem byl na volné noze bez registrace, bez oficiálního zaměstnání. Příjmy jsem povinně prokazoval z práce na rozličných publikacích, například Žďársko ve fotografii, Slavkov – Bitva tří císařů, Napoleons Bilder a jiných.

Osobní zkušenost mně připomíná, že sochař a grafický designér Rostislav Magní byl výrazným tvůrcem a energickou

osobností, která měla vliv na současnou výtvarnou kulturu na Vysočině...

Byl skvělým člověkem a kamarádem s trampským duchem. Stále ho vidím při klubových setkáních, jak rozdává dobrou náladu. Jeho výrazná sochařská tvorba je však stále ne zcela doceněna. V roce 2004, k příležitosti 10. výročí úmrtí, uspořádal KVUH výstavu. Připomenula výtvarné veřejnosti, jakého sochařského velikána a grafického designera jsme v Rostislavu Magnim ztratili.

„Mladí výtvarníci o sdružování většinou nestojí. U některých kolegů ale cítím zájem o volné setkávání, diskuse...“

Po Magniho smrti jste si zvolil předsedou KVUH Miroslava Roštinského. Vynikal v podání velkých malířských forem ve figurě i v krajinných tématech, měl, tak jsem ho znal, výjimečnou schopnost komunikace uvnitř KVUH i vně, s politiky a kulturními funkcionáři...

Kladl důraz na komunikaci s představiteli města. Výsledkem je například vznik každoroční kulturní akce Slavnosti jeřabín. KVUH je jejich spoluorganizátorem, zúčastňuje se tematickými výtvarnými výstavami.

Jak vzpomínáte na své devítileté předsednické působení? Co především považujete za dobrou věc té doby?

Snažil jsem se o stmelení kolektivu. Formou vzájemných návštěv v ateliérech, diskusí a rozhovory „bez hranic“. Vždy panovala uvolněná atmosféra. Život Klubu v uvolněném tvůrčím duchu a svobodný projev, to jsem považoval za prioritu.

Souhlasíte, že následující předseda, věhlasný sklářský výtvar-

ník František Vízner ve svém dvouletém funkčním období, uzavřeném úmrtím 1. července 2011, vyzvedl KVUH společensky skrze svoji vyzařující individualitu?

V to jsme všichni věřili. Proto jsem Františku Víznerovi předal předsednický post s radostí. Nemoc mu však zabránila, aby naplnil své záměry.

Podíváme se však na sdružování výtvarných umělců z opačného konce. Připustíme-li, že profesionální výtvarník je zpravidla svébytným individuem, musíme si pak položit otázku, jaký má smysl, aby se organizované sdružování s jinými podobnými individui?

Mladí výtvarníci o sdružování většinou nestojí. Je to důsledek minulých časů, kdy bez organizace nic nešlo. U některých kolegů ale cítím zájem o volné setkávání, diskuse, o společné výstavy.

U špatně informované části veřejnosti není ojedinělý názor, že výtvarní umělci jsou vesměs dobře situovaní lidé, kteří pracují víceméně pro kratochvíli. Jak jste na tom vy?

Dobře situovaní jsou jen špičkoví výtvarníci. Ale neptejte se mě, jak se lze stát špičkovým, protože je to složitá a mnohdy kontroverzní cesta. Převládající většina výtvarníků má civilní povolání. To souvisí, nebo nesouvisí s výtvarnou tvorbou. Je, myslím, vhodnější, když nesouvisí, protože nerozptyluje. Mě fotografie slušně živila řadu let. Poslední dobou je však fotografické řemeslo, především to umělecké, bojem o živobytí. Je to vlastně návrat na začátek, ale s menší nadějí.

Je takových jako vy mnoho? Myslíš ty, kteří dlel z životelské povinnosti ke svým blízkým a dlel z individuálního tvůrčího entuziasmu lámo svůj čas, ale hlavně své založení na dvě protichůdné části.

Je mnoho nás, kteří se mu-

síme živit komerčními zakázkami, takže na volnou tvorbu nemáme mnoho času. Nutí nás k tomu hlavně horší ekonomická situace občanů a neexistence vyhlášky o formách začleňování výtvarných děl do architektury v estetickém a výzdobném smyslu. Dříve taková vyhláška byla, ale v 90. letech byla zrušena. Volání po obnově je stále marné. Uživit se čistě uměním je dnes pro většinu autorů nespílitelným snem.

Když už jste se o tom okrajově zmínil, vysvětlíte rozdíl mezi komerční a uměleckou fotografií.

Komerční fotografie je tvořena na zakázku a většinou má reklamní či propagační účel. Umělecká fotografie vzniká volně z niterných pocitů autora. Pokud se vzácně najde kultivovaný zákazník a vybere si uměleckou fotografii pro komerční účel, je to pro autora radostné. Já jsem si to uživil třicet let při spolupráci s jednou francouzskou fototékou. Starala se o komerční využití mých volných fotografií.

Má umělecká fotografie na Vysočině příznivce, potažmo zákazníky? Nebo se zeptám rovnou, prodává se vůbec?

Má příznivce, prodává se málo. Je to české specifikum, že výtvarná fotografie se bere oproti ostatním výtvarným oborům jako něco všedního, levného. Přispívá k tomu i prodej levných reprodukcí známých děl a digitalizace fotografie. Originální výtvarná fotografie má na trhu těžkou pozici.

V Klubu výtvarných umělců Horácka jste dva fotografové, vy a Antonín Kanta. Vy máte blíže k věčnosti, váš kontinuální cíl vězí v námětově zajímavých a výtvarně příkladně zpracovaných fotografiích, jejichž sdělení vystupuje ze samotného námětu. Kanta hledá všemožný únik od jednoduchého sdělení ve prospěch výtvarných řešení na hranici fotografie a volného obrazu. Nepřekážíte si?

Nepřekážíme. Kanta hledá nové tvůrčí postupy oscilující mezi fotografií a grafikou v abstraktní poloze. Já se držím původního poslání fotografie, ukazovat skutečnost způsobem, který diváka může zaujmout. K tomu používám ryze fotografické prostředky.

Byl jste účasten všech členských výstav KVUH. Byla v tom osobní ctižádost vystavujících a z hlediska veřejného předkládání děl výtvarného umění jistě i důležité podněty. Jsou společné výstavy pro autory uspokojivé, nebo z nich tane jen velké vícestranné úsilí bez efektu?

Díky pestrosti výtvarných druhů pěstovaných členy KVUH, od kresby po výtvarnou fotografii, můžeme naše výstavy zajímavě komponovat plošně i prostorově. Jsou vždy výsledkem společné práce, která nás uspokojuje.

Kdo je Ivo Holán

Fotograf Ivo Holán se narodil 12. prosince 1955 ve Velkém Meziříčí. Žije ve Žďáře nad Sázavou. V roce 1978 absolvoval Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů (lektori K. O. Hrubý, A. Hinšt, V. Sapara, M. Bilek, M. Borovička a J. Vávra, R. Skopec). Devět let byl předsedou Klubu výtvarných umělců Horácka ve Žďáře nad Sázavou. Uskutečnil osm autorských výstav (první v roce 1975 ve Velkém Meziříčí), v roce 1987 měl autorskou výstavu ve francouzském Strasburku, zúčastnil se mnoha zahraničních kolektivních výstav.